

Cserkészmozgalom és honismeret a Felvidéken

Hiszek!

*A kevesek egymásba tett kezében,
A testvérszóban, a bajtársmarokban.
(Sík Sándor, 1926)*

A tíz cserkész-törvény végleges magyar változata között nem szerepel a haza szeretete, sem pedig a nemzeti történelem ismeretének fontossága. Azért mondom, hogy a *végleges* változatban, mert a cserkészmozgalom hazai szerveződésének kezdetén érvényben lévő változatokban még voltak ilyen pontok: „Szeresd hazádat mindennekfelett!” (A Magyar Őrszem Törvényei), valamint „A cserkész hű koronás királyához, hazájához és vallásához.” Az a körülmény azonban, hogy a *hon* és a *haza* kifejezések nem szerepelnek a cserkész törvényei között – bár lehet, hogy a mozgalom nemzetközi jellegére vezethető vissza –, korántsem jelenti azt, hogy a magyar cserkészmozgalomtól bármikor is idegen lett volna a *haza*, a *nemzet*, a *magyarság* – mint érték. Aligha képzelhető el, hogy cserkészeink között akadna ma is olyan, aki zsebregugott kézzel, rágógumival a szájában hallgatná a magyar himnusz (vagy bármely más nép himnuszát), aki közömbös lenne történelmünk felemelő emlékei iránt.

Sőt! A magyar történelem XX. századi tragédiái sajátos színezetet adtak a hazai cserkészmozgalomnak, határozottabban érvényesült benne a nemzeti jelleg, hangsúlyozottabb szerepet kapott a nemzeti sorskérdések iránti érdeklődés. Gróf Teleki Pál tiszteletbeli főcserkész írta 1931-ben: „Nincs és nem is lehet magát magyarnak érző ember, aki bele tudna nyugodni a természetellenes mába... Aki azt mondja, hogy nem fáj neki Pozsony, Kolozsvár, Kassa, az vagy hazudik, vagy nem magyar ember. Az idegen mondhatja ezt érzégszék, életre nem való ideológiának, mindegy, ezek az érzelmek megvannak, és hazugság volna letagadni őket.”¹

A magyar cserkészek gyakorlati tevékenységét áthatotta a hazaszeretet, amelynek egyik leglényegesebb eleme a hon minél jobb megismerése. Ezt szolgálták a próbákba illesztett, s a hazafiságot, a nemzeti identitást erősítő tételek. A második próbában: [a cserkész] „*magyarságát öntudatosan vállalja, aszerint él, törekszik nemzetének minél jobb megismerésére.*” A harmadik próbás cserkészt *honkereső* cserkésznek nevezték és többek között meg kellett ismerkednie a *honfoglaló magyarok életmódjával, a rovásírással, népdalokkal, népszokásokkal, népművészettel* s a *kiemelkedő magyar értékekkel*. A negyedik próbás cserkészeket *honfoglalóknak* nevezték, s teljesíteniük kellett egybeek mellett a *kötelességet keressünk próbát (magyar célok, a Szent István-i gondolat ismerete, felelősségvállalás az ország dolgaiért stb.)*² (Kiemelések tőlem, H.P.)

Láthatjuk tehát, hogy a cserkészmozgalom érdemi területeinek milyen szerves része a magyar történelem, a nemzet- és népismeret, a honismeret. Különösen fontos volna manapság, hogy az internacionális és kozmopolita kütmérgezések nyomán kiüresedett lelkületű fiatalsgunk a cserkészmozgalmon keresztül is hozzájuthasson azokhoz a szellemi tápanyagokhoz, amelyek olyannyira szükségesek volnának a nemzet immunrendszerének újjáépítéséhez. Még nagyobb szükség van erre a kisebbségi sorba kényszerített magyar ifjúságnál. Erre találunk jó példát a szlovákiai magyar cserkészek körében immár második esztendeje megszervezett történelmi vetélkedő eredményeiben.

Már a Honismereti Szövetség által 1994–1996-ban megszervezett és lebonyolított *Emese álma – Mítosz és történelem* című művelődéstörténeti vetélkedő határon túli diákcsoportainak kitűnő teljesítménye megmutatta, hogy ha az elszakított területek magyar fiatalságának történelmi ismeretei – nemzeti történelmünk oktatásának hiányosságai miatt – általában még alacsonyabb szintű, mint az anyaországban, megfelelő pedagógusokkal és a diákok szorgal-

¹ *Fiatalság* 1931. 9. old.

² *Cserkészpróbák könyve* I-II. Szerk: Demédy M. Bp. 1940., 1941.

mával elmaradásuk pótolható. A szlovákiai magyar cserkészek történelmi vetélkedője 2 x 100 kérdésének színvonala s a verseny eredményessége mutatja, hogy ez valóban így van. S mindez jelzi, hogy a cserkészmozgalom tartalommal való megtöltésében jelentős szerepet kaphat a történelem, s általában a hagyomány- és a honismeret.

A Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség (SzMCs) cserkészcsapatai 1996 nyarán, a honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából történelmi vetélkedőn vettek részt, melyet a Szövetség és a vágkirályfai 37. számú István Király Cserkészcsapat szervezett. A *Végvári vitézek* témájú, kétfordulós vetélkedőn 11 csapat vett részt, gyakorlatilag Szlovákia valamennyi, magyarok által lakott vidékéről: Királyhelmec, Szepsi, Kassa, Rimaszombat, Léva, Érsekújvár, Palást, Bős, Udvard, Komárom küldött csapatot, illetve csapatokat. A szervezés oroszlánrészét a vágkirályfai cserkészcsapat vezetője, *Szatmár Tibor* végezte, beleértve a két forduló tematikus anyagának gondos előkészítését és a vetélkedő lebonyolítását. Az első forduló 100 kérdése a *törökellenes harcok* korához és eseményeihez kapcsolódott; a második forduló ugyancsak száz kérdése pedig *őstörténetünkkel*, a *honfoglalással* és az *Árpád-korral* foglalkozott. Az érdeklődésre való tekintettel és az eredményeken felbuzdulva Szatmár Tibor 1997-ben a *magyar történelem jeles asszonyairól* és az anyaság hivatásának a magyar történelemben való érvényesüléséről szóló vetélkedőt szervez, amely egyben a leánycserkészlet első országos bemutatkozása.

A vetélkedő játékos formában zajlik: a kérdésekre adott helyes válaszok „mozaikdarabjából” alakul ki a történelmi *kép*, illetve épül fel a *vár*.

Ez a történelmi vetélkedő természetesen csak egyik formája és lehetősége a cserkészmozgalom honismereti tartalommal való megtöltésének. Szerepet kaphatnának benne – akár a vetélkedő kiegészítéseként, vagy egyik fordulójaként – a helytörténeti, a helyi hagyományokhoz kötődő ismeretek is. Továbbá kiegészülhetne országjárással, a szülőföld kalandos kirándulásokkal fűszerezett megismerésével. Hiszen a cserkészlet eredeti, Baden-Powel-i elgondolása szorosan kapcsolódott a természetjáráshoz, a mozgáshoz, a kiránduláshoz, a szabadban való táborozáshoz.

A vágkirályfai cserkészcsapat szervezésében megvalósuló történelmi vetélkedőről lévén szó, érdemes felidézni, hogy 1913. július 4-ével kezdődően budapesti cserkészek milyen vizitúrát szerveztek a Vágon. „Az utolsó békeév nyarán Budapestről indult egy csapat fiú vonattal a történelmi Magyarország északi tájaira, a Vág menti Kralovánba, azzal a céllal, hogy onnan a sebes és zúgókkal, örvényekkel teli Vágon tutajokkal jöjjenek le Komáromig. (...) A hat fenyőfa tutajon 105 fiú táborozott. A Vezér tutajon zöld lilimos fehér zászló lengett, utána következett a Sasok tutajja, majd a Fecskéké, a Vadgalamboké, a Turuloké és végül a Sólymoké. A tutajok közepén volt a szabadtűzhely, mellette egy deszkabodé hálóterem gyanánt, odébb az ebédlő és az élesztár. Mozsárágyuk dörgése közepette indult a flotta. Hamarosan jött az életveszélyes sztrechnói szoros. A szakadó eső ellenére magas volt a jókedv. Július 10-én napsütésben kötöttek ki Zsolnán, (...) majd tovább a 300 km-es vízi úton. (...) Voltak nagy cserkészgyakorlatok is, pl. Trencsénteplicen, díszbevonulások a trencsényi és a brekői várba, színelőadások Pöstyénben, vendégeskedés Vághosszúfaluban, végül megérkezés július 21-én Komáromba. Ez volt az első nagyszabású magyar cserkész-mozgótábor.”³

S ha napjaink Szlovákiájában a gazdasági, s a politikai helyzet nem is alkalmas hasonló méretű cserkész mozgótáborok szervezésére, az egykori felvidéki kerékpártúrák és a Szatmár Tibor szervezte történelmi vetélkedők tapasztalatait összegyűrva jó esély van arra, hogy a szlovákiai magyar cserkészmozgalmat egyre inkább sikerül értékes honismereti tartalommal megtölteni.

Hogy megvalósuljon a cserkészmozgalom Teleki Pál által megfogalmazott legfontosabb célkitűzése: neveljen minél több *emberebb embert és magyarabb magyart*.

Halász Péter

³ Bakay Kornél: Ragyogj cserkészliliom! Bp. 1989. 160. old.